

- 12.Гленсдорфф П., Пригожин И. Термодинамическая теория структуры, устойчивости и флуктуации. – М.: Мир, 1973. – 280 с.
- 13.Николис Г., Пригожин И. Самоорганизация в неравновесных системах. – М.: Мир, 1979. – 512 с.
- 14.Пригожин И. Введение в термодинамику необратимых процессов. – М.: ИЛ, 1961.
- 15.Пригожин И. Николис Г. Биологический порядок, структура и неустойчивости // Успехи физ. науки. – 1973. – Т.109. – С.517.
- 16.Малек-Мансур М., Николис Г., Пригожин И. Неравновесные фазовые переходы в химических системах // Термодинамика и кинетика биологических процессов. – М.: Наука, 1980. – С.59-83.
- 17.Климонтович Ю.Л. Статистическая физика. – М.: Наука, 1982. – 608 с.
- 18.Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г., Потапов А.Б. Синергетика – новые направления // Математика. Кибернетика. – 1989. – №11. – 48с.
- 19.Синергетика: сборник статей / Под ред. акад. Б.Б.Кадомова. – М.: Мир, 1984. – 248 с.
- 20.Николис Дж. Динамика иерархических систем. Эволюционное представление. – М.: Мир, 1989. – 486 с.
- 21.Баблюяц А. Молекулы, динамика и жизнь. Введение в самоорганизацию материи. – М.: Мир, 1990. – 373 с.
- 22.Самарский А.А., Курдюмов С.П. Парадоксы многовариантного нелинейного мира вокруг нас // Международный ежегодник «Гипотезы. Прогнозы. Будущее науки». – 1989. – №22. – С.8-29.
- 23.Рубин А.Б. Термодинамика биологических процессов. – М.: МГУ, 1984. – 284 с.
- 24.Гачок В.П. Странные аттракторы в биосистемах. – К.: Наук. думка, 1989. – 237 с.
- 25.Эткинс П. Порядок и беспорядок в природе. – М.: Мир, 1987. – 224 с.
- 26.Пригожин И. Перспективы исследования сложности // Системные исследования. Методологические проблемы. – М.: Наука, 1986. – С.45-47.
- 27.Касти Дж. Большие системы. Связанность, сложность и катастрофы. – М.: Мир, 1982. – 216 с.
- 28.Марри Дж. Нелинейные дифференциальные уравнения в биологии. Лекции о моделях. – М.: Мир, 1983. – 397 с.
- 29.Федоренко Н.П. О путях развития экономико-математического направления советской экономической науки // Экономика и математические методы. – 1984. – Т. XX, вып.1. – С.18-27.

Отримано 29.03.2007

УДК 336.763.2

О.С.ВОВК

Управління Південної залізниці, м.Харків

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ І СИНЕРГЕТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПОРЯДКУ

Висвітлюються основні етапи розробки стратегічного планування і роль синергетики у вирішенні цього завдання.

Постановка проблеми розробки стратегії і синергетичні параметри порядку в загальному виді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями викликана, перш за все тим, що розробка

стратегії завжди знаходиться в компетенції вищого керівництва. Проте, оскільки нині на ринку існує жорстока конкуренція, то не багато з керівників і топ-менеджерів можуть поділитися своїми стратегічними планами, а тим більше – досвідом розробки і вибору стратегії, своїми ноу-хау.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, вказує на те, що дана проблема достатньо ефективно розроблялась такими вченими, як М.Єрмоленко, С.Єрохін, Н.Климентович, С.Курдюмов, Г.Хакен, В.Чанг [1-6] та ін. Нині ці процеси активно досліджуються такими відомими науковцями, як П.Бек, О.Рябенко, М.Шкільняк [7-9] та ін.

Проте, не вирішеними раніше частинами загальної проблеми залишаються недостатність рівня стратегічного менеджменту, питання розробки стратегії в контексті синергетики на підприємствах і в компаніях різних форм власності в Україні.

Отже, виходячи з актуальності, ступеню наукової розробки і необхідності вирішення вказаних завдань цілями даного дослідження є: стисле викладення особливостей стратегічного менеджменту, який демонструють вітчизняні підприємства, основних етапів стратегічного планування і параметрів порядку в синергетиці на сучасному етапі розвитку української економіки.

Наведемо основні особливості стратегічного менеджменту на вітчизняних підприємствах. По-перше, в компаніях, де склалась добра корпоративна культура, вважають, що стратегічне управління і планування – це ціла наука, яка будується головним чином на тонкому знанні кон'юнктури ринку, майбутньої цільової аудиторії і навіть психології споживача. Менеджменту таких компаній добре відомо, що діяти на ринку доводиться відповідно до постійно змінних умов. По-друге, довготермінові стратегічні плани українським підприємствам, на відміну від провідних західних компаній, будувати поки-що важко, причиною чого є нестабільність законодавства, не завжди продумане державне регулювання. Тому базові стратегії в компаніях розроблені не більш ніж на три роки.

Проте, не дивлячись на нестабільність керівники підприємств відзначають, що грамотно вибудована технологічна і фінансова стратегія дозволила їх компаніям, навіть нагромадити стартовий капітал і розвинути бізнес, створити і вивести на ринок нові торгові марки. Простіше кажучи, стратегічне міркування, а потім і реалізація стратегії дозволяють у значній мірі завоювати першість на ринку.

Накінець, існує ще одна особливість. В умовах України стратегія доволі часто повинна бути навіть агресивною. Це пов'язано з тим, що

багато ринків лише розпочали розвиватись. Наочно це видно на прикладі компаній, які займаються наданням послуг мобільного зв'язку. Активно займаються стратегічним управлінням торгіві компанії: для них настав час боротьби за споживача. Тому, щоб вижити, кожна з них заздалегідь готує стратегічну роздінку майбутнього.

При цьому результати проведеного дослідження вказують, що активно розвивається проектний менеджмент. Наприклад, ІТ-корпорація „Квзар-Мікро”, яка займається створенням систем електронного бізнесу, а також системною інтеграцією, навчанням і сертифікацією спеціалістів. Компанія нині відкриває свої офіси, які повинні займатися системною інтеграцією в країнах Південної Європи і Азії. Відкриття офісів планується для розширення бізнесу компанії в цій сфері. Для того, щоб закріпитись на ринках цих держав, для кожного з них розробляється своя стратегія роботи, але яка саме, поки-що не розголошується. Варто нагадати, що ця компанія розпочала активно створювати дистриб'юторську мережу у Східній Європі ще в 2001 р., і нині вона вже охоплює вісім країн. Отже, стратегічне планування – це постійний, а не епізодичний процес. Стратегічне планування в компанії – це процес проектування вірогідного або логічного майбутнього і передбачуваних майбутніх станів.

При цьому слід зазначити, що всі стратегічні плани мають три загальних елементи – початковий стан, мета (або кінцевий стан) і процеси, які пов'язують ці два стани. Мета планування – поєднати ці елементи так, щоб з найменшими витратами досягнути найбільшої ефективності в бізнесі, тобто максимізувати результати. Основними етапами стратегічного планування при цьому, є:

- узгодження групових інтересів всередині компанії перед тим, як розпочати планування;
- інвентаризація всіх реальних вільних ресурсів, обмежень і сприятливих факторів зовнішнього середовища;
- визначення реально здійснюваних цілей і задач у короткотерміновій і довготерміновій перспективі, вироблення базової стратегії;
- призначення відповідальних за виконання і коригування плану дій за здійснення поставлених задач.

У теорії динамічного хаосу показано, що навіть для доволі простих детермінованих систем (в яких майбутнє однозначно визначається нинішнім часом) існує горизонт прогнозу [10]. Заглянути за цей горизонт у загальному випадку неможливо, яку б потужну обчислювальну техніку і які б ефективні алгоритми дослідники не використовували. Нині теорія самоорганізованої критичності – новий фаворит синерге-

тики – показує, що для багатьох складних ієрархічних систем типові рідкі катастрофічні події. Тому „налагоджувати” моделі – визначити необхідні параметри, – спираючись на попередню історію, для таких об’єктів досить складно.

Це означає, що наше мислення, сприйняття, здатність передбачення опирається на інші, „некомп’ютерні” алгоритми. Стосовно їх є наступна гіпотеза. Розглянемо фазовий простір, у якому лежать змінні, які описують нашу реальність, у тому числі і при розробці стратегії. Він дуже великий, і прийняти в ньому до уваги всі змінні людина не в силах. Але, очевидно, є ситуації, області в фазовому просторі, де, для того щоб розуміти і передбачувати те, що відбувається, достатньо декількох параметрів. Іншими словами, іноді існують проекції на підпростір меншого числа змінних, які адекватно відображають, те, що відбувається у всьому величезному просторі змінних. Ці підпростори були названі руслами.

Розмірність русла (тобто число змінних у цій проекції реальності) невелика.

І якщо у нас для описання реальності є відповідне русло, то тут можна будувати досить прості і ефективні теорії, розуміти те, що відбувається, прораховувати варіанти, знаходити ефективні поведінські стратегії. В синергетиці ці найбільш важливі змінні, котрі характеризують русло, називають параметрами порядку. Іншими словами, там, де справа стосується русел, складні системи вдається описати просто. І тут синергетика має і методи, і підходи, і успіхи, і зразки для наслідування.

Але реальність може бути створена і більш складно, з чим ми регулярно маємо справу. Русло закінчується (визначити коли це відбувається – окрема важлива задача), і число змінних, які визначають хід процесу, швидко зростає, горизонт прогнозу зменшується, ми не можемо „прорахувати ситуацію”, з’являється можливість різких змін.

Такі області в фазовому просторі були названі областями джокерів, а самі правила, за якими починає вести себе система, – джокерами. Назва пов’язана з гральною картою – джокером, яка, залежно від бажання граючого, може стати будь-якою іншою картою. Наявність джокера в колоді набагато збільшує невизначеність і ускладнює ситуацію.

У задачах, побудованих на матеріалі природних наук, джокери можуть бути пов’язані з тим, що в цій області фазового простору визначальними є „швидкі змінні”, в той час як русла визначались повільними. Джокер може бути пов’язаний з точкою біфуркації, коли малі флуктації, випадковий шум можуть визначати хід процесу.

Синергетика вже навчилась у простих ситуаціях виділяти параметри порядку і шукати „русла” і вчиться нині працювати з джокерами, з механізмами переходу від одних русел до інших. Проте універсальних рецептів тут поки-що немає і їх потрібно шукати, що безумовно є перспективними темами подальших розвідок фахівців у даному напрямку майбутніх досліджень.

Отже, висновки з даного дослідження, вказують на те, що потрібні конкретні ясні цілі, показники, які визначають вибір стратегії сталого розвитку. Потрібні кроки, механізми, міри, які економіка „розуміє”. Треба враховувати особливості України, які дуже істотні, використовувати можливості точних наук. Природно, нагромадження досвіду має пряме відношення до системного синтезу, до своєрідної самоорганізації в просторі знань і навичок.

- 1.Єрмоленко М.М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – №1-2. – С.18-24.
- 2.Ерохин С.А. Синергетическая парадигма современной экономической теории // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – №5-6. – С.4-17.
- 3.Климентович Н.Ю. Без формул о синергетике. – Минск, 1986. – С. 6, 9.
- 4.Курдюмов С.П., Маменецкий Г.Г. Синергетика – теория самоорганизации. Идеи, методы, перспективы. – М.,1983.
- 5.Хакен Г. Информация и самоорганизация. – М.: Мир, 1991. – С.46-48.
- 6.Wei – Bin Zhang, Synergetic Economics, 1991.
- 7.Bak P. How Nature Works. The Science of Self-organized Criticality. – Oxford, Oxford University Press, 1997. – P. 62.
- 8.Рябченко О.Д. Приватизація в економіці і суспільстві. – Харків: Майдан, 2003. – 208 с.
- 9.Шкільняк М.М. Соціально-економічні проблеми управління державною власністю // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2006. – №5. – С.29-31.
10. Малинецкий Г.Г. Хаос, структуры, вычислительный эксперимент. – М.: Наука, 1997 (2-е изд. М.: Эдиториал УРСС, 2000).

Отримано 14.03.2007

УДК 330.111.62

О.М.ЧЕРЕВАТЕНКО

Українська державна академія залізничного транспорту, м.Харків

ЗНАЧЕННЯ СИНЕРГЕТИКИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ФОРМ ВЛАСНОСТІ В ДЕРЖАВІ

Розглядаються актуальні питання економічного розвитку різних форм власності в державі, визначаються можливості синергетики при аналізі економічних систем.

Одним із завдань сучасної економіки є оцінка пропорцій між державним і приватним секторами економіки і розподіл між ними функціональних задач. Обидві проблеми потребують рішень, що будуть